

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 13.

Onsdagen den 3 februari.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 26 och den 28 nästlidne januari.

§ 2.

Herr statsrådet friherre *Beck-Friis* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 14, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 32 § i förordningen den 9 juni 1871 angående fattigvården;

nr 15, angående ändring av gällande bestämmelser rörande fonden för fiskerinäringens befrämjande;

nr 16, angående försäljning av ett område från förra militiebo-stället Älgarås nr 2 Mellangården i Skaraborgs län; och

nr 17, angående livränta åt arbetaren Johannes Andersson i Kär-tared.

Vidare överlämnade herr statsrådet *Mörcke* Kungl. Maj:ts pro-positioner:

nr 11, angående ersättande från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar av vissa förskottsvis utgivna medel;

nr 12, angående utvidgning av ångpanneanläggningen vid Svea trängkärs kasernetablissemang i Örebro; och

nr 13, angående pension å allmänna indragningsstaten åt vakt-mästaren T. A. Bergholm.

Samtliga dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 3.

Enligt därom den 28 sistlidna månad fattat beslut företogs nu val av dels tjugufyra ledamöter i den nämnd, som enligt § 69 riks-dagsordningen äger att döma, huruvida högsta domtolens och rege-ringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, dels ock sex suppleanter för ledamöterna i denna nämnd; och blevo därvid utsedda till

ledamöter:

herr *Bengtsson* i Göteborg,
 » *Bengtsson* i Norup,
 » *Berg* i Munkfors,
 » *Bergman*,
 » *Bogren*,
 » *Borggren*,
 » *Eurén*,
 » *Gustafson* i Kasenberg,
 » *Hellberg* i Lycksele,
 » *Holmdahl*,
 » *Höglund*,
 » *Jonsson* i Gumboda,
 » *Jönsson* i Boa,
 » *Karlsson* i Mo,
 » *Leksell*,
 » *Lindhagen*,
 » *Modig*,
 » *O. Nilsson* i Örebro,
 » *Olausson*,
 » *Persson* i Norrköping,
 » *Runefors*,
 » *Sundberg*,
 » *Uddenberg* och
 » *Westerström*,

var och en med 170 röster; samt

suppleanter:

herr *Jönsson* i Fridhill,
 » *Rydén* i Klosterbergarne,
 » *Lindstam*,
 » *Ericsson* i Åtvidaberg,
 » *Eklund* och
 » *Jönsson* i Mårdslycke,

var och en med 139 röster.

Ordningen mellan supleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 4.

Vidare företogs, likaledes enligt den 28 sistlidna månad fattat beslut, val av dels tolv valmän för att enligt § 70 riksdagsordningen utse kommitterade för tryckfrihetens vård och dels tre suppleanter för dessa valmän; och blevo därvid utsedda till

valmän:

herr vice talmannen *D. Persson*,
 » *Hallendorff*,

herr *Kloo*,

» *Larsson* i Säby,

» *Lundblad*,

» *Lundström* i Långnäs,

» *Nilsson* i Kabbarp,

» *Olofsson* i Ävik,

» *Palmstierna*,

» *Sandler*,

» *Svensson* i Skönsberg och

» *Westman*,

var och en med 131 röster; samt

suppleanter:

herr *Vennerström* med 122 röster

» *Olsson* i Ramsta » 121 » och

» *Gustafsson* i Brånsta » 118 » .

Närmast i röstetal kom herr *Tengdahl* med 2 röster.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de i §§ 3 och 4 här ovan omförmälda valen.

§ 6.

Efter hemställan av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att onsdagen den 10 i denna månad företaga val av dels sex revisorer för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning samt tre suppleanter för samma revisorer, dels ock tjugufyra valmän att, jämte ett lika antal valmän från första kammaren, utse revisorer och revisorssuppleanter vid riksbankens avdelningskontor i landsorten ävensom sex suppleanter för de avkammaren utsedde valmännen.

§ 7.

Föredrogs och hänvisades till bankoutsnittet riksdagens år 1914 församlade revisorers berättelse om granskning av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning.

§ 8.

Härpå föredrogs lagutskottets memorial, nr 1, med anledning av remiss från första kammaren av en av herr Thyrén väckt motion; och begärdes ordet därvid av

Ang. återlämnande av en i första kammaren väckt motion.

Ang. återlämnande av en i första kammaren väckt motion.
(Forts.)

Herr vice talmannen D. P e r s s o n, som yttrade: Herr talman! Det är ju så, att den klämman som förekommer i den motion, varom här är fråga, är lika lydande med den kläm, som fanns i lagutskottets utlåtande vid sistlidne riksdag. Även om man erkänner, att den föreliggande motionen är av sådan beskaffenhet, att den skulle kunna behandlas av ett tillfälligt utskott — och jag vill alls icke förneka att så kan vara fallet — så kan man i alla fall icke med fog säga, att detta ärende ej synes tillhöra lagutskottets befattning och att på grund därav utskottet bör återremittera motionen. Och då lagutskottet förut behandlat en liknande motion, kan jag icke finna annat än att utskottet bort behålla motionen nu såsom utskottet gjort förut och ägna densamma den förberedande behandlingen.

Det heter ju också i § 42 riksdagsordningen, att »lagutskottet skall meddela utlåtanden och avgiva förslag i anledning av de, såsom icke tillhörande annat utskotts behandling, från kamrarna dit hänvisade frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av civil-, kriminal- och kyrkolag, liksom också av andra lagar och författningar, som stiftas av Konung och riksdag samfält».

Hur man än ser denna sak kan jag icke finna, att utskottet förebragt sådana skäl, som skulle föranleda motionens återlämnande, då motionen en gång blivit hänvisad till lagutskottet och en likadan motion behandlats av samma utskott förut. På grund därav anhåller jag att få yrka avslag på lagutskottets förevarande hemställan.

Vidare anförde:

Herr P e r s s o n i Norrköping: Man lär näppeligen kunna säga, att den föreliggande motionen är av likadan beskaffenhet och lika innehåll som den motion, vilken väcktes vid föregående års riksdag och av lagutskottet då behandlades, ty i den motion, som förra året framlades av herr Trygger i första kammaren och herr Lindman i andra kammaren hette det uttryckligen i yrkandet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t tacktes taga under övervägande på vad sätt kraftiga åtgärder i *lagstiftningsväg* eller annorledes må kunna vidtagas etc. Det var sålunda i den motionen uppenbart fråga om att motverka de missförhållanden, som motionärerna påtalade, genom *lagstiftning* på ett eller annat sätt. I den motion, som nu föreligger, äro borttagna orden: »i *lagstiftningsväg*», och där yrkas blott på åtgärder i allmänhet. Jag vet just icke vilka åtgärder motionären egentligen menar skola vidtagas, ty därom har han icke alls uttalat sig i den synnerligen torftiga motiveringen. I synnerhet om man tar i betraktande motionärens stora kvalifikationer bör man kunna förutsätta, att han kan uttrycka vad han önskar få fram; men den förebragta motiveringen är sannerligen mycket torftig. Motionären säger ingenting annat än att han framlagt sin motion, emedan de förut under debatten förebragta skälen för avslag synas honom föga övertygande. — Det är hela den motivering, som motionären kostar på detta viktiga ärende, som han ansett böra komma under riksdagens förnyade behandling.

och så följer i klämman yrkande på skrivelse om åtgärder i allmänhet.

Nu har herr vice talmannen — å talmänskonferensens vägnar antagligen — gjort det uttalandet, att enär lagutskottet förra året behandlat de av herr Trygger och herr Lindman väckta motionerna, borde detta utskott även taga herr Thyrens förevarande motion till behandling. Jag ber då få erinra om, förutom den skillnad mellan årets motion och fjolårets motioner, som ligger i klämmarna, att då sistnämnda motioner i överensstämmelse med sin ordalydelse lagenligt måste gå till lagutskottet, så fann lagutskottet vid deras behandling, att lagstiftningsåtgärder näppeligen kunde med anledning av dessa motioner direkt förordas varken i form av tillägg eller ändring av gällande lagar, och utskottet uttalade sig i enlighet med denna sin uppfattning för åtgärder i allmänhet. När man läser lagutskottets betänkande nr 14 för föregående år, finner man där en den mest omfattande provkarta på åtgärder i alla möjliga avseenden, *utom* i vad gäller lagstiftning. Utskottets yrkande går sålunda ut på, att riksdagen måtte anhänga, det Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida och på vad sätt åtgärder må kunna vidtagas i syfte att motverka befintliga missförhållanden. Och ett förslag, som förelåg i en annan motion om direkt angivna lagstiftningsåtgärder, avstyrktes av utskottet. Men vid utlåtandet voro därjämte fogade reservationer. I en av dessa reservationer, som var undertecknad av tvenne lagutskottets ledamöter, förordas, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande »i vad mån genom en djupgående social lagstiftning i ovan antydda och andra avseenden på jordfrågans, arbetarskyddets, folkhälsans, kreditväsendets och andra livsområden kan vinnas verksamma, till roten mot det onda gående bidrag för höjandet av det svenska folkets moraliska kraft» o. s. v. Och i en annan reservation heter det, att det borde vidtagas åtgärder, i vad gäller »djupgående sociala reformer, närmast en energisk och målmedveten kamp mot rusdryckerna samt åtgärder på bostadsfrågans, jordfrågans och yrkesskyddets områden» o. s. v. Man finner sålunda, att lagutskottet påyrkat åtgärder i allmänhet, och att reservanterna — den ena reservationen var, som nämnt, undertecknad av två och den andra av fyra ledamöter — ansett sig icke böra stanna vid lagutskottets förordande av åtgärder i allmänhet utan därjämte utvidgat och specialiserat programmet in på socialpolitikens mångahanda områden.

Med dessa förhållanden för ögonen och i betraktande av riksdagsordningens föreskrift, att lagutskottet har att »meddela utlåtanden och avgiva förslag» — — — i »frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av civil-, kommunal- och kyrkolag likasom ock av andra lagar och författningar, som stiftats av Konung och riksdag samfällt», vill det synas, som om lagutskottet hade fullt fog att hemställa, att motionen måtte återlämnas till första kammaren och remitteras till annat utskott.

Ur rent saklig synpunkt förefaller det mig, även om man ej får taga allt för stor hänsyn till just denna synpunkt vid detta tillfälle.

Ang. återlämnande av en i första kammaren väckt motion.

(Forts.)

Ang. återlämnande av en i första kammaren väckt motion.
(Forts.)

att motionens behandling skulle vinna på, att den ginge till tillfälligt utskott i stället för till lagutskottet, ty med den motivering, som är förebragt i motionen, nämligen att de under debatten anförda skälen synas föga vägande, lär icke lagutskottet ha kunnat bli övertygat om, att dess uppfattning från föregående år är oriktig, och lagutskottet lär väl knappast på grund av motionens motivering kunna anse sig skyldigt till att anförda flera nya synpunkter, än vid föregående års riksdag anfördes. Men om motionen går till annat utskott, så kunna måhända nya synpunkter komma fram i det ämne, som i motionen beröres.

Med anledning av vad jag sålunda anför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Detta är ju en jämförelsevis obetydlig fråga, och då jag nu hört, att första kammaren — den kammare, i vilken motionen väckts — återremitterat motionen till lagutskottet, skulle ju denna kammares bifall till lagutskottets hemställan föranleda, att saken hänvisades till konstitutionsutskottet och därigenom finge mycket stora proportioner.

Förhållandet med denna sak är det, att de motioner, som väcktes förra året och som nu, utan upprepning av motiveringen, väckts av herr Thyrén, den hör, som den siste talaren framhöll, enligt sitt innehåll och sin natur till tillfälligt utskott. Så tycker åtminstone jag och många andra människor i riksdagen, och så tyckte hela lagutskottet, då saken först förekom. Ty vi hörde av den exemplifiering, som den siste talaren anförde, att motionen rörde sig över en stor del av universum, ehuru den i klämman slutade med yrkanden om lagstiftningsåtgärder och därför på formella grunder gick till lagutskottet.

När vi fingo herr Thyréns motion, fäste vi oss vid, att klämman var ändrad, så att han begärde, icke »lagstiftningsåtgärder», utan »åtgärder». Då föreföll det lagutskottet, som om motionen även formellt kommit på rätt bog och kunde behandlas efter sitt rätta innehåll. Sådan var ställningen. När man slutligen kom till justering av betänkandet, då hade en ledamot från första kammaren upptäckt, att herr Thyrén skrivit av klämman i lagutskottets utlåtande förra gången och trott, att han därigenom gjort på bästa sätt, naturligtvis. Varför hade då lagutskottet icke följt motionerna utan utbytt »lagstiftningsåtgärder» mot »åtgärder»? Tydligt därför, att det var så ensidigt att här endast falla tillbaka på lagstiftningsåtgärder, så att lagutskottet konstituerade sig som ett tillfälligt utskott, så att säga, och avgav det utlåtande som ett tillfälligt utskott brukar göra. Emellertid tyckte jag vid justeringen, att vid det förhållandet, att herr Thyrén av lagutskottet lockats att skriva denna kläm, frågan lämpligen kunde nu liksom förra året stanna i lagutskottet, där vi dessutom voro inne i den och kunde i en handvändning avgöra den, och därför uppmanade jag vederbörande att vid justeringen ändra beslutet och ej göra någon affär av saken. Men om

man tager saken principiellt, som den siste talaren gjorde och som de andra närvarande ledamöterna bland majoriteten fortfarande ville göra, kan man mycket väl komma till det resultat, att lagutskottets nu föreliggande utlåtande låter väl försvara sig och i själva verket är mera överensstämmande med grundlagens bokstav, ehuru den omständigheten, att ärendet en gång behandlats i lagutskottet och herr Thyrén skrivit av lagutskottets kläm, gör det skäligt, att motionen stannade i lagutskottet.

Ang. återlämnande av en i första kammaren väckt motion.
(Forts.)

Nu har även frågan kommit i den belägenheten, att det skulle bli en stor konstitutionell konflikt för en liten sak, om kammaren följde lagutskottet. Man har vidare även fått talmanskonferensens auktoritet för, att frågan hör till lagutskottet. Jag böjer mig i allmänhet icke utan skäl för auktoriteter, och i detta fall är auktoriteten ofantligt dålig, som jag skall visa, men det föreligger i alla fall ett beslut av talmanskonferensen. Dock yppades där en skiljaktig mening efter vad jag erfarit. Anledningen till, att jag vid justeringen ej anmälde reservation jämte de tre andra reservanterna, var, att jag tyckte, att när utskottet fattat ett beslut och detta hade ganska mycket skäl för sig, så vore det icke lämpligt, att ordföranden antecknade sig som reservant vid justeringen. Men därtill kom en annan omständighet, som jag nu skall framdraga, och som det kan vara nyttigt att vi anteckna oss till minnes i denna sak.

Vid första riksdagen 1914 upprepades av mig en motion om revidering av de norrländska arrende- och vanhävdslagarna, en undersökning om deras verkningar och om åtgärder med anledning därav. Motion om utredning av norrlandslagarnas verkningar har alltid behandlats av lagutskottet, har varit där flera gånger förut och var där även vid sista riksdagen år 1914, och den är där nu vid denna riksdag. Men vid första riksdagen 1914 hade jag tagit mig före att ändra klämman av samma anledning som herr Thyrén. Det hade nämligen visat sig, att man i lagutskottet ryggat tillbaka för att, som klämman förut lydde, verkställa en undersökning om lagarnas verkningar och därefter vidtaga de ändringar av lagarna, som därav kunde påkallas. Man hade ryggat tillbaka, säger jag, för att på förhand uttala, att ändringar möjligen skulle behövas, och därför hade utskottets ordförande, landshövding Widén, i en reservation i ett föregående ärende utbytt ordet »ändring» av lagarna till ett allmänt uttryck, som ungefär motsvarar vad herr Thyrén nu ersatt motionens ursprungliga uttryck med. I detta fall hörde ärendet också, sakligt sett, till lagutskottet. Det var icke något utsvävande över universum utan gällde endast en undersökning om eventuell behöfvlig ändring av två lagar. Frågan hade varit i lagutskottet och borde rimligen komma dit. Vad sade lagutskottet? Jo, det blev stor uppståndelse, därför att klämman var ändrad med detta enda ord, och de tre reservanterna, som nu antecknat, att de ej kunde vara med om att skicka bort herr Thyréns motion från lagutskottet, dessa tre voro eniga

Ang. återlämnande av en i första kammaren väckt motion.
(Forts.)

om, att man ej kunde tänka sig något mera obehörigt, än att herr Lindhagens motion skulle stanna i lagutskottet. Och särskilt en av dessa reservanter uppträdde med liv och själ för en sådan ståndpunkt. Nu går han på en alldeles motsatt bog.

Nå, denna högviktiga sak gick också till talmanskonferensen. Ja, där var icke möjligt, att herr Lindhagens motion kunde få en syl i vädret, naturligtvis. Denna höga auktoritet, som står över oss allesammans — vår regeringsmakt av guds nåde, kunna vi kalla den — förklarade, utan sunt förnuft enligt min mening: Nej, herr Lindhagen har tillåtit sig att efter höga föredömen i lagutskottet ändra något på klämman, motionen skall visst icke stanna i lagutskottet, dit den hör enligt sin natur och där den alltid varit. Man får böja sig för övermakten. Jag gjorde ej något yrkande i denna kammare, men jag klandrade efter mina synpunkter detta beslut av talmanskonferensen. Nu kommer herr Thyren, och han har tydligen på annat sätt förspänt i talmanskonferensen, och så gick det anorlunda. Mina herrar, vad politiken är för en vansklighets sak, om jag skall använda detta mycket milda uttryck.

Emellertid, vid justeringen i lagutskottet av det ärende, som nu är före, kom jag att tänka på, att talmanskonferensen i fjol var ännu mera formell än nu i ett enahanda ärende. Den fordrade uttryckligen, att motionen trots även innehållet skulle bort från lagutskottet. Om det skall bli någon mening med konstitutionell praxis, om auktoriteter skola betyda något och få något anseende, skall man upprätthålla deras beslut, och därför tänkte jag, att det väl icke vore skäl att bråka, ty talmanskonferensen har naturligtvis detta år samma mening som i fjol och ännu bestämdare. Men vad inträffade? Jo, även den gjorde den stora kullerbyttan, precis som de tre reservanterna i lagutskottet.

Vid sådant förhållande, herr talman, tycker jag, att politiken är hopplös, och har intet yrkande att göra.

Herr Rydén i Malmö: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att göra en liten enkel framställning till dem, som ha att i första hand bedöma, huruvida en motion skall remitteras till ständigt eller till tillfälligt utskott, att därvidlag även taga i betraktande en synpunkt, som jag tror, att man bör fästa ett visst avseende vid.

Såsom vi veta, har man här i riksdagen för icke så länge sedan måst vidtaga ganska betydande förändringar beträffande utskottens arbetsfördelning för att i någon mån avlasta från de ständiga utskotten — och särskilt gäller ju detta stats- och lagutskotten — deras stora arbetsbörda. Man har sålunda måst inrätta ett nytt ständigt utskott, och man har måst ordna det så, att statsutskottet fått lämna ifrån sig jordbruksfrågorna till jordbruksutskottet och pensionsfrågorna till bankoutskottet, samt lagutskottet, som också var övertyngt av arbete, kommunalla-

garna till konstitutionsutskottet och jordrätten till jordbruksutskottet. Nu har enligt min uppfattning på senare tid en tendens gjort sig gällande, att i tveksamma fall när det är fråga om motioner, som kunna gå lika väl till tillfälligt som till ständigt utskott, skicka dessa motioner till ständigt utskott. Jag har från det utskott, inom vilket jag arbetar, alldeles färska exempel på att på detta sätt dit hänvisats motioner, som icke borde få nedtynga ett redan förut hårt arbetstyngt utskott, utan i stället remitterats till tillfälligt utskott. Därför har jag velat begagna detta tillfälle till att rikta en vördsam vädjan till dem, som i första hand pröva denna sak, att därvid icke vara alltför formella utan även ta litet hänsyn till, vilka som ha den största arbetsbördan, och sålunda lägga på de tillfälliga utskotten motioner, som kunna gå till tillfälligt likaväl som till ständigt utskott.

I detta fall har jag icke något yrkande att göra. Jag tror, att herr Lindhagen har angivit den klokaste ståndpunkten härvidlag, nämligen att man bör låta udda vara jämnt, och alltså lagutskottet få behålla denna motion.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke mycket förlänga debatten i denna sak, då därpå redan spillts flera ord än den egentligen är värd.

Jag har endast velat tillkännagiva, att, såsom herrarna inhämtat av lagutskottets utlåtande, jag icke varit närvarande inom utskottet vid frågans behandling. Hade jag det varit, skulle jag ha stått antecknad bland reservanterna. Det är nämligen så, att denna motion varit remitterad till lagutskottet både vid 1914 års första riksdag, då den till följd av riksdagsupplösningen icke kom under vidare behandling, och vid 1914 års andra riksdag, då lagutskottet behandlade densamma. Jag finner då icke någon anledning, varför utskottet nu skulle vägra att taga befattning med den. Den åberopade lilla ändringen i klämman har, såsom påvisats, naturligtvis föranletts av lagutskottets egen kläm i dess utlåtande vid första riksdagen. Det synes mig också alldeles i sin ordning, att, när det är fråga om att bedöma, vad en motion egentligen innehåller och vart den bör hänvisas, hänsyn toges *även* till den motivering, som motionären ger för sitt yrkande. Motiveringen har varit densamma alla tre gångerna, och den hänvisar enligt min uppfattning oförtydligt på, att det som motionären i främsta rummet åsyftat varit lagstiftningsåtgärder. Att sedermera reservanterna, som jag vill minnas en föregående talare åberopade såsom stöd för en motsatt mening gått ut över vidsträcktare områden — icke är väl det motionärens skuld, utan det är väl dessa reservanters ensak, om de av frågan göra mera än vad motionären avsett. Det har redan upplysts, att första kammaren sänt motionen tillbaka till lagutskottet, och jag finner önskvärt att andra kammaren måtte fatta samma beslut. Jag vill icke nu ge mig

Ang. återlämnande av en i första kammaren väckt motion.
(Forts.)

Ang. återlämnande av en i första kammaren väckt motion.
(Forts.)

in på att bedöma, huruvida till äventyrs efter de allra strängaste formella grunder motionen skulle kunna remitteras på annat sätt, utan jag tycker, att andra kammaren, för att undvika den onödiga konstitutionella konflikt, som skulle uppstå, om konstitutionsutskottet måste taga hand om saken, bör kunna följa det av första kammaren givna exemplet.

Jag tillåter mig därför att yrka bifall till den av herr vice talmannen gjorda hemställan.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Ehuru även jag anser, att det redan talats nog om denna sak, kan jag dock icke underlåta att inlägga en gensaga mot min ärade granne till vänster. Han påstod, att *denna* motion vid de två föregående riksdagarna varit remitterad till lagutskottet. Det lär väl i alla fall vara klämman i en motion, som är avgörande för vad den skall anses innehålla. Nu är klämman i denna motion *icke* lika med klämman i de båda föregående motionerna, och då kan man väl icke heller säga, att det är *samma* motion, som nu föreligger. Den motion, vi nu hava framför oss, är endast *likartad* med de bägge föregående. Nu menar man, att detta är tillräckligt skäl för att remittera den till det utskott, som behandlat de föregående motionerna.

Jag vill icke förneka, att det ligger något rimligt i detta resonemang. Men jag vill också erinra om, att, såsom herr Lindhagen redan påvisat, denna kammare för ett år sedan visat sig icke fästa avseende vid detsamma, utan kammaren ansåg då, att trots att man förut remitterat en motion av ett visst innehåll till lagutskottet, man i allt fall vid ett senare tillfälle, icke borde dit remittera en likartad motion, vid det förhållande att klämman ändrats. För övrigt står det ju icke i riksdagsordningen, att om en motion varit hos ett visst ständigt utskott, så skall, ifall det sedermera väckes en motion med likartat innehåll, också denna motion gå till samma utskott, utan riksdagsordningen har som bekant bestämda föreskrifter, om till vilket utskott varje motion på grund av sitt innehåll skall remitteras. Jag ber för övrigt även att få erinra om, att för icke längre sedan än på 90-talet väcktes av herr Hugo Tamm i första kammaren en motion av i huvudsak samma innehåll som herr Thyréns nu, och den remitterades till tillfälligt utskott. Så nog finns det prejudikat i motsatt riktning också, om vi nu skola se på vad som förut skett.

Emellertid, herr talman, anser jag ingalunda, att vi böra för denna fråga skull framkalla någon konstitutionell konflikt, och jag har därför ingenting emot, att udda får vara jämnt. Men jag har icke kunnat underlåta att säga ifrån, att udda dock icke är jämnt.

Herr Christiernson: Jag tillhör icke dem, som anse, att det är för litet formalism som gör sig gällande här i riksdagen.

Tvärtom tror jag, mig utan överdrift kunna säga att det nog finns tillräckligt av formalism både i denna kammare och i den första. Men man måste medge, att, när det gäller fördelningen av motionerna, det nog är bäst, att denna sker efter formella grunder. Jag har själv haft erfarenhet och ibland ganska obehaglig erfarenhet av detta, men det är väl det lättaste för en riksdagsman att lära sig skriva klämmarna i sina motioner så, att han får motionerna dit han vill ha dem. Därtill tror jag icke, att det behövs någon vidare lärdom. Det lär man sig ganska fort. Jag anser emellertid, att den, som egentligen kan avgöra en sådan sak som denna, är utskottet självt. Jag tänker nu på lagutskottet, och jag vädjar till herrarna, huruvida icke, när lagutskottet fått en motion till sig remitterad, detta utskott självt är mest kompetent att bedöma, huruvida motionen är av den natur, att den bör av utskottet behandlas eller skickas tillbaka. Jag anser, att ett utskottsutlåtande i en sådan fråga kan man icke gärna gå emot, om man icke har mycket starka skäl därför. Men vad har man nu för starka skäl mot lagutskottet? Ja, jag har inte hört annat än att eftersom en liknande motion förut varit hos lagutskottet, så bör också denna gå dit. Motionären själv har ju emellertid vidtagit en ändring, och frågan vart motionen skall remitteras, bör väl då icke vara beroende på till vilket utskott den förut — i delvis annan form — varit hänvisad, utan på vart motionären själv vill ha den, vilket han väl får anses ha uttryckt genom den form, han givit klämman.

Ang. återlämnande av en i första kammaren väckt motion.

(Forts.)

Herr Petersson i Lidingö villastad varnade för en konstitutionell konflikt och menade därför, att andra kammaren borde böja sig för första kammaren. Det är verkligen ett underligt sätt att resonera. Är det då vi, som i så fall få skulden för en sådan konflikt? Det är väl snarare första kammaren, som gått emot lagutskottet, som i så fall framkallar denna konstitutionella konflikt.

Jag kan för min del inte finna annat än att lagutskottet är den auktoritet, som man i här föreliggande fall har att fästa sig vid, och när lagutskottet icke vill ha motionen och anser att den icke hör dit, så tycker jag, att man icke kan desavouera utskottet. Jag föredrar därför den s. k. konstitutionella konflikten framför att säga till lagutskottet: det här begriper inte ni, ni har farit åstad i oträngt mål.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Norrköping: Endast ett par ord till herr Petersson i Lidingö villastad.

Han sade, att det vid föregående års behandling av frågan inom lagutskottet blott varit reservanterna, som farit ut på vidsträcktare områden genom förordande av allehanda åtgärder. Jag ber då att få hänvisa till lagutskottets av herr Petersson i Lidingö villastad själv undertecknade utlåtande, där det pekas på »det allmänna tänkesättet och den upplysning, som kan påverka detsamma i riktning mot ett starkare hävdande av de religiösa och sedliga kraven». »Uppenbart är ock», fortsätter

Ang. återlämnande av en i första kammaren väckt motion.
(Forts.)

utskottet, »att ett höjande av folkets sedliga styrka står i nära samband med sociala reformer av verkligt värde. Till detta mål leda sålunda åtgärder, som åsyfta att i allmänhet befordra förbättrade levnadsvillkor för samhällets ekonomiskt svagare klasser, eller som avse en fördjupad folkuppfostran samt främjande av folkhälsa, nykterhet och sparsamhet.» Jag undrar alltså, om inte också lagutskottet självt svävat ut åtskilligt med sina råd, icke i vad gäller lagstiftningsåtgärder utan beträffande sociala reformer av alla möjliga slag, på samma sätt som reservanterna tillåtit sig göra i sina klämmar. Det framgår sålunda, såsom herr Lindhagen uttryckte det, att lagutskottet självt och icke blott reservanterna ansett sig böra vid detta tillfälle »konstituera sig såsom tillfälligt utskott» för behandling av motionen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen propositioner å dels bifall till utskottets hemställan, dels ock avslag å samma hemställan; och fattade kammaren beslut i enlighet med sistnämnda proposition.

§ 9.

Vid härpå skedd föredragning av konstitutionsutskottets memorial, nr 1, med uppgift å vilande förslag till ändringar i grundlagarna, punkterna 2, 4 och 5, blevo de i dessa punkter upptagna förslag av kammaren antagna.

§ 10.

Avgåvos följande nya motioner, nämligen av:

herr *Berg* i Munkfors, nr 152, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om möjlighet för värnpliktige, som av samvetsbetänkligheter vägra fullgöra sin värnplikt, att utföra annat arbete för statens räkning;

herr *Jonsson* i Hå, nr 153, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt skolråd och kyrkostämma av större inflytande vid fastställande av skolform;

herr *Molin* i Dombäcksmark, nr 154, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för vård och tillsyn åt ännu kvarvarande milstolpar;

herr *Molin* i Dombäcksmark och *Öberg*, nr 155, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för ordnande och framtida förvaring av kommunala arkivalier;

herr *Sterne*, nr 156, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser rörande kristendomsundervisningen i folkskolan;

herr *Lindhagen m. fl.*, nr 157, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående initiativ från svensk sida till internationell överenskom-

melse om åtgärder till förekommande av nattarbete av män inom industriella och angränsande arbetsområden m. m.; och

herr *Lindhagen*, nr 158, om ändringar och tillägg i de uti Kungl. Maj:ts proposition nr 4 innefattade förslag till lagar om ändrad lydelse av 30 kap. rättegångsbalken m. m.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Tamm</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 4 febr.,	
» <i>Nilsson</i> i Linnäs	» 8 » » » 5 »	
» <i>Vahlquist</i>	» den 3 febr.,	
» <i>Persson</i> i Tofta	» 6 dagar fr. o. m. den 5 febr.,	
» <i>Akerlindh</i>	» 5 » » » 4 »	
» <i>Karlsson</i> i Mo	» 5 » » » 4 »	
» <i>Olofsson</i> i Digernäs	» 12 » » » 6 »	
» <i>Räf</i>	» 8 » » » 8 »	
» <i>Jonsson</i> i Hå	» 8 » » » 4 »	
» <i>Mossberg</i>	» 3 » » » 5 »	och
» <i>Juhlin</i>	» 2 » » » 6 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes häröfter kl. 2.34 e. m.

In fidem
Per Cronvall.